

Szláv kisebbségek szemináriuma

Az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN) Szláv Kisebbségek Munkacsoportja 2018. október 18-21-én tartotta meg az idei szemináriumát. Az évente megrendezett, immár XXI. ilyen nemzetközi fórumra Pilisszentkereszten (szlovák nevén: Mlynkyben), a FUEN és a Szlovák Önkormányzat közös szervezésében került sor. Az esemény nemcsak arra adott gazdag lehetőséget, hogy a résztvevő szláv nemzetiségek kisebbségei megismerjék egymás helyzetét, hanem tapasztalatcserére és új elhatározásokra is.

A szeminárium ünnepélyes megnyitójára az Országház Delegációs termében került sor. Paulik Antal, a magyarországi szlovákok országgyűlési szószólója, a megnyitó házigazdája köszöntötte Vincze Lórántot és Bernard Zieschet az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója elnökét s alelnökét, Tircsi Richárdot, az Emberi Erőforrások Minisztériuma nemzetiségi főosztályának vezetőjét, Holterné Racskó Erzsébetet, az Országos Szlovák Önkormányzat s az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége elnökét, Ritter Imre nemzetiségi országgyűlési képviselőt, a megjelent nemzetiségi szószólókat, a szeminárium résztvevőit, valamint a rendezvény megszervezésében közreműködő munkatársakat.

A felszólalók bemutatták a FUEN tevékenységét, szó esett Magyarország nemzetiségpolitikájáról, az eddig elért eredmények mellett a rövidebb és hosszabb távú célokról. Az egyes országokból érkező szláv kisebbségek képviselői beszámoltak saját helyzetükről. A civil szervezetként működő nemzetiségek elsősorban az önkormányzati intézményrendszer sajátosságai, az oktatási lehetőségek állami támogatottsága felől érdeklődtek. Tíz országból több mint harminc résztvevő osztotta meg véleményét, és vitatta meg a regionális helyzet javítását s az európai szintű együttműködés erősítését szolgáló közös lehetőségeket.

Vincze Lóránt felidézte, hogy amikor előbb a német, majd a szláv szervezetek is úgy döntöttek, hogy közös csoportot hoznak létre, akkor a FUEN támogatta őket saját programjuk kidolgozásában és abban is, hogy évente találkozzanak a közös célok s feladatok kijelölésére. A nemzetiségek identitása szempontjából a nyelv megőrzése a legfontosabb, ehhez pedig az oktatás, a hagyományápolás a legfőbb eszköz. E terület támogatása épp ezért közös törekvés a FUEN-en belül, miként azoknak a kisebbségeknek pártfogása is, amelyeket hivatalosan nem ismertek el. Az a sajnálatos tény ugyanis, hogy egyes kisebbségek nem gyakorolhatják jogaikat, szolidaritásra késztet. Az érdekérvényesítés, esélyegyenlőség felé tett lépés az az 1,3 millió aláírás, amelyet a MinoritySafePack kampány során tizenegy EU-s tagállamból sikerült összegyűjteni. E kezdeményezés azt

a célt szolgálja, hogy a kisebbségi jogok szintjét ne az határozza meg, hogy a közösség szülőföldje Európa mely szegletében fekszik. Az aláírt dokumentumokat átadják az Európai Bizottság elnökének, de várhatóan csak a jövő tavaszi választások után felálló bizottság, egy más összetételű Európai Parlament dönt majd róla.

Magyarország számára kiemelten fontos a kisebbségek támogatása – mondta Tircsi Richárd –, a nyelv és kultúra megőrzésének, a kulturális autonómiának és a hatékony nemzetiségi képviseletnek a biztosítása, hiszen Közép-Európa több országában jelentős számú magyar nemzetiség él. Minden országnak nagy hangsúlyt kell helyeznie a kisebbségek támogatására. Ebben – jelentette ki – Magyarország jó példával szeretne elől járni, hogy élő közösségek alakuljanak és működjenek. Hazánkban az utóbbi tíz évben jelentősen megnövekedett a nemzetiségi identitásukat vállalók száma, ami azt igazolja, nemzetiségpolitikánk jól működik, mindenki büszkén megélheti valamely nemzetiséghez tartozását. Ennek biztosítására a maihoz hasonló összegű forrás korábban soha sem állt rendelkezésre. A nemzetiségi célú támogatások mértéke a 2010. évi kormányváltás óta több mint négyszeresére emelkedett. Az állami támogatásoknak számtalan formája van, a költségvetés segíti a nemzetiségi önkormányzatok működését, intézményeit, médiáját. Pályázatok és tanulmányi ösztöndíjak formájában is lehet forrásokhoz jutni. Ezek keretében kapnak támogatást a kulturális programok, az anyanyelvi hitélet és a nemzetiségi kutatások. Megnőtt az igény a nemzetiségi nyelvoktatásra, amelynek eredményességét növelik az anyanyelvi gyermektáborok. A

kormány hússzorosára növelte a nyelvi táborok támogatását az elmúlt időszakban. Az alaptörvény nyilvánítja, a nemzetiségi törvény pedig biztosítja a nemzetiségek alapvető jogait, amelyek megfelelnek az európai uniós elvárásoknak. 2014-től a nemzetiségek a szószólói intézményen keresztül kapcsolódnak be az országgyűlés munkájába, ez évtől pedig a magyar országgyűlésnek német nemzetiségi képviselő is tagja.

Magyarország az Európa Tanács Nemzeti Kisebbség Védelméről szóló Keretegyezmény első aláírói közé tartozik, és szintén az elsők között, 1992-ben csatlakozott az Európa Tanács regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartájához. Jelenleg nyolc nemzetiségi nyelvre vonatkozóan vannak vállalásaink.

Ritter Imre a magyarországi nemzetiségek országgyűlési bizottsága nevében köszöntötte a jelenlevőket, s tájékoztatta őket arról is, hogy az országgyűlés ülésein a nemzetiségi szószólók már hagyományosan anyanyelvükön kezdik beszédüket. Goethe szavaival elmondta, hogy a tolerancia csak átmeneti állapot lehet, melynek elismeréshez kell vezetnie. A nemzetiségre vonatkozóan talán ez a legtalálóbb idézet – jelentette ki, majd így folytatta: a magyar törvényhozásban az ötéves munka során a nemzetiségi bizottságban és az országos önkormányzatokkal kapcsolatosan ezen a téren nagy előrelépés történt. A tizenhárom magyarországi nemzetiség – a maguk különböző mentalitása, történelme, lélekszáma, s adott esetben eltérő érdekei ellenére, időnként komoly vitákat követően – minden érdemi kérdésben egyezsége tudott jutni, és mindig egységesen tudta benyújtani indítványait a parlamentben. A magyar országgyűlés messzemenően elismeri a nemzetiségeket, s minden kezdeményezésüket – egyetlen ellenszavazat vagy tartózkodás nélkül – támogatta. Az Európai Unióban azonban még csak az elfogadás és megtűrés szintjét sikerült elérni, az elismerés még várat magára.

Ezért is fontos ez a mostani esemény. A MinoritySafePack kezdeményezéssel az Európában élő őshonos nemzetiségek „betették a lábukat” az Európai

Parlament ajtájába, azt már nem lehet becsukni előttük. Ennek sikerét egységesen lehet kívívni, közösen lehet megnyerni a jövő évi európai parlamenti választásokat követően.

A szeminárium megnyitóján tíz magyarországi nemzetiség szószólója volt jelen, ami bizonyítja, hogy a nemzetiségpolitikát érintő nemzetközi szintű eseményekre is odafigyelnek, elismerik a FÜEN tekintélyét – mondta Paulik Antal. – A XXI. FÜEN-szeminárium a szláv nemzetiségeket hozzásegíti ahhoz, hogy megismerjék egymás és a szervezet munkáját. A tizenhárom magyarországi nemzetiség közül nyolc tartozik a szláv csoportba: a bolgár, a horvát, a lengyel, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán. A horvátok kivételével – akik a szemináriummal egy időben zajló pécsi Nemzetközi Tudományos Kroatisztikai Konferencián voltak – valamennyien részt vettek az eseményen.

Mint a szlovák nemzetiség képviselője a rendezvényen ismertette az eredményeket. Kiemelten szolt arról, hogy a nemzetiségi érdekek képviselője a regionális szervezetektől kezdve a parlamenti szintig megoldott, s az önkormányzati rendszer biztosítja a nemzetiségek nyelvi és kulturális identitása megőrzését, ápolását, fejlesztését. Ennek jogszabályi háttere adott, a nemzetiségi kezdeményezések finanszírozása is kedvező irányba mozdult el, az azonban mégis elgondolkodásra ad okot, hogy a nemzetiségi iskolák tanulói létszáma csökken, a diplomás fiatalok aránya szintén, és egyre nehezebb pótolni a nyugdíjba menő nemzetiségi diplomásokat, pedagógusokat, aktivistákat, egyéb szakembereket. Az ifjúság körében nem sikerült megállítani a nyelvvesztést, az identitás gyengülését. Az alapok adottak olyan stratégiák kidolgozásához, amelyek mentén megvalósulhat a továbblépés.

Bernhard Ziesch emlékeztetett rá, hogy az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója több évtizedes múltra tekint vissza. A nemzetiségeknek mindig segítségre, modellekre van szükségük ahhoz, hogy az érdekképviselőként, a parlamentben megállják a helyüket. A szláv nemzetiségeken belüli intenzív tapasztalatcsere szélesíti a résztvevők látókörét. Ha-

zatarterve a gyakorlatba is átültethető az iskolai képzés, a kulturális lehetőségek, a diszkrimináció elleni küzdelem modelljei és a digitális technika nyelvoktatásban történő alkalmazása. Az európai intézmények kevésbé foglalkoznak a nemzetiségek helyzetével, ezért kezdeményezni kell felőlük a kérdést.

A megnyitó további részében az egyes országok szláv nemzetiségeit képviselő résztvevők beszámoltak sajátos helyzetükről, lehetőségeikről, illetve ezek hiányáról.

Somogyi Zsuzsanna felvételei

Az észtszországi Orosz Iskola képviselője például elmondta, hogy csak civil szervezetként tudnak működni. Az orosz annak ellenére sem hivatalos nyelv, hogy a lakosság csaknem harminc százaléka orosz. Iskoláikat, óvodáikat be akarják zárni, s csupán alapszintű orosz nyelvoktatás van. Bizonytalan helyzetüket az is jelzi, hogy egyedül a magyar nagykövetség vette fel velük a kapcsolatot. Az ukrainai ruszinok mai helyzetét alapvetően meghatározza, hogy Kárpátalján Sztálin likvidálni akarta a ruszin nemzetiséget. A Horvátországból és Bulgáriából érkező szerb kisebbség képviselői az érdekképviselet lehetőségeiről, valamint a magyarországi eredményekről, különös tekintettel a nyelvoktatásról és az önkormányzati rendszerről érdeklődtek. Válaszul magyarországi szószólók ismertették az itthoni intézményeket, működésüket. A párbeszédben Hollerné Racskó Erzsébet is hangsúlyozta, hogy a nemzetiségi törvénymódosításnak az volt az útja, hogy az összes nemzetiség összefogott, s egy-egy egyéni érdekéről lemondva, folyamatos érdekegyeztetéssel együttesen lépett fel. Ritter Imre ismertette Magyarország nemzetiségpolitikájában az elmúlt öt év alatt

történt változásokat, de rámutatott az előző száz év Európában egyedülálló veszteségeire is. Figyelmeztetett rá, hogy a szomszédos országokkal való jó kapcsolat kialakításában fontos szerepe van a határon túli magyarsággal, az egyházakkal való kapcsolatnak. Ez jelentős elmozdulást eredményez a politikában és a szemléletben is. Az elismerés alapja a megismerés, amit ez a rendezvény is szolgál, és szolidaritást fejez ki azokkal, akik hátrányt szenvednek nemzetiségi voltuk miatt.

A megnyitó után vendégek és vendéglátók megtekintették az Országházat.

A szeminárium résztvevői a program egyes helyszínein a gyakorlatban ismerkedhettek meg Magyarország nemzetiségpolitikájával és láthatták annak megvalósulását. Az ülésezések mellett meglátogatták a budapesti szlovák gimnáziumot, a dabas-sári közösséget, a szlovák óvodát, iskolát, a vallási közösséget, a néptáncsoportot, a pilisszentkereszti közösségi házat és egy borkóstolón is részt vettek.

A kísérők és a vendégek személyes, baráti szinten is folytathatták a tapasztalatcserét.

B. K.

A Nemzetiségi Ombudsmanhelyettes közleménye a romákkal szembeni gyilkosságsorozat kezdetének tízéves évfordulója kapcsán

2008. november harmadikán, tíz évvel ezelőtt halt meg a romák elleni gyilkosságsorozat első két áldozata. A nagycsécsi Illés Évát és sógorát, Nagy Józsefet a fejükön, illetve a nyakukon érte a halálos lövés. 2009 augusztusáig további négy embert öltek meg a gyilkosok, az áldozatok között volt egy öt éves kisfiú is. Az áldozatok egyetlen bűne az volt, hogy romának születtek.

A 2008-2009-es, romák sérelmére elkövetett sorozatgyilkosság a második világháborút követően hazánk legsúlyosabb gyűlölet motiválta bűncselekmény-sorozata volt. A két év leforgása alatt rasszista indítékkal elkövetett támadássorozatnak hat halálos áldozata, valamint öt súlyos sebesültje és számos további sértettje volt.

2018. november 3-án, szombaton a nagycsécsi áldozatokra emlékeztek többen a helyszínen, majd a megjelentek emléktáblát helyeztek el a temetőben.

Ezen a szomorú évfordulón az emlékezés mellett arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy az előítéletek, az idegengyűlölet és a rasszizmus olyan folyamatosan jelen lévő, újra és újra felerősödő jelenségek, amelyek súlyosan veszélyeztetik társadalmunk működését. A kirekesztő, megbélyegző, emberi méltóságot sértő magatartások ellen valamennyiünknek kötelességünk fellépni. Különös figyelemmel kell lennünk arra is, hogyan nyilatkozunk, beszélünk azokról az érzékeny társadalmi közösségekről, amelyek különösen veszélyeztetettek a gyűlölet-bűncselekmények potenciális célcsoportjaiként. Nem véletlen, hogy annak idején a romákkal szembeni gyilkosságsorozat nyomán indult elsőfokú büntetőeljárás során az ügyészi vádirat is a gyűlölet-bűncselekmények előzményeként említi az online és offline gyűlöletbeszédet.

Mint a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek jogainak védelméért felelős ombudsmanhelyettes hangsúlyozni kívánom tehát, hogy a gyűlöletbeszéd elleni hathatós fellépés, a fiatalok megfelelő tájékoztatása továbbra is fontos feladat, hogy hazánkban soha többé ne történhessen meg az, ami tíz évvel ezelőtt számos honfitársunk életébe került.

Ahogy arra már korábban is számos alkalommal felhívtam a figyelmet, a társadalom egészséges védekező mechanizmusa csak akkor alakulhat ki a káros tendenciákkal szemben, ha az ifjúságot már kiskorától kezdve valós történelmi ismeretekkel vértesszük fel annak érdekében, hogy felismerjék a kirekesztő és gyűlöletkeltő szándékot. Ezzel nemcsak azt segíthetjük elő, hogy a roma/cigány közösségek élhessenek az Alaptörvényben meghatározott önazonosságuk szabad vállalásához és megőrzéséhez való jogukkal, hanem azt is, hogy a társadalom tagjaiban megerősödjön az emberi jogok tiszteletén alapuló értékrend.

Szalayné Sándor Erzsébet Prof. HC
egyetemi tanár, ombudsmanhelyettes